

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

REKLÁMCÉLRA KÉSZÍTENDŐ MŰVEK FELHASZNÁLÁSÁRA KÖTÖTT FELHASZNÁLÁSI SZERZŐDÉSBEN KIKÖTÖTT DÍJ JOGI MINŐSÍTÉSE

SZJSZT-29/06

A TaxSo Adótanácsadó és Kereskedelmi Kft. megkeresése

A TaxSo Adótanácsadó és Kereskedelmi Kft. által feltett kérdések

1. Kérjük a fentiek alapján annak megerősítését, hogy a jogi személy megrendelővel a jövőben megalkotandó reklámalkotásra kötött szerződés alapján a reklámalkotásért felszámított díjat nem kell a munkavégzés és a felhasználási díj ellenértékére megosztani.
2. Kérjük annak megerősítését, hogy a reklámalkotások ellenértékét a felek szabadon határozhatják meg, így az meghatározható a reklámalkotás létrehozása érdekében felmerülő költségek (bérköltség, anyagköltség, alvállalkozói teljesítések) haszonnal növelt értéke alapján vagy átalánydíj-, óradíj- vagy jutalékos rendszerben is.
3. Kérjük annak megállapítását, hogy az egyéni, eredeti jellegű reklámalkotás felhasználási engedélyéért kapott ellenérték teljes egészében jogdíj (kivéve a szerzői művet hordozó tárgy ellenértéke és a mű átadásával felmerülő költségek áthárítása), amennyiben a reklámügynökség a szerződés alapján a reklámalkotás létrehozására és a felhasználási engedélyek megadására vállal kötelezettséget.
4. Kérjük annak megállapítását is, hogy amennyiben a reklámügynökség felhasználási szerződés helyett a reklámalkotáshoz fűződő vagyoni jogait átruházza, a vagyoni jogok átruházásának ellenértéke is jogdíjnak minősül.

A megbízó a fenti kérdéseket akként tette fel, hogy részletesen kifejtette a tényállást, kifejtette és indokolta saját szakmai álláspontját, amelynek megerősítését kérte.

Tényállás

A szakvélemény szempontjából a tényállás lényeges elemei a következők

Egy reklámügynökség reklámfilmeket, rádiós reklámokat, kreatív médiaanyagokat készít hordozótól függetlenül, reklámcélra, pontosabban szerzőkkel ilyen anyagokat készített. Az

elkészült anyagok részben az Szjt. által védett művek (a továbbiakban: reklámalkotások), részben ilyen védelemre nem érdemes teljesítmények (a továbbiakban: reklámanyagok).

A reklámügynökség megrendelésekre dolgozik, amelyeket általában keretmegállapodások alapján tesznek a megrendelők. A keretmegállapodások tárgya marketingkommunikációs tervezési és tanácsadási, valamint reklám- és médiastratégiai szolgáltatások nyújtása, valamint reklámanyagok és reklámalkotások készítése. A keretmegállapodás részét képezi a reklámalkotások elkészítésére és felhasználására vonatkozó, jövőben megalkotandó műre vonatkozó felhasználási szerződés (a továbbiakban: reklámfelhasználási szerződés). A reklámalkotásokra a reklámügynökség a megrendelőnek a különböző felhasználási módok tekintetében különböző terjedelmű felhasználási jogot enged a teljes felhasználási joghoz képest, vagy meghatároz személyi, területi, időbeli korlátozást, vagy nem.

A keretmegállapodások a díjazás meghatározására több módszert alkalmaznak. Egyes szerződések átalánydíj-kikötést tartalmaznak, ekkor az átalánydíj ellenében évi meghatározott számú kampány lebonyolítása és a kampányhoz kapcsolódó reklámalkotások elkészítése áll szemben a díjjal. Más esetben a reklámalkotás elkészítésére vonatkozó óradíj alapján történik az elszámolás, amely sürgősségi felárral módosulhat. Lehetséges az ún. megrendelői médiaköltés (a megrendelő és a reklám közzétevője/közzétevői között, a szóban forgó reklámalkotások és reklámanyagok közzétévelére létrejött szerződések értéke) százalékában meghatározott díjkikötés is. A nyújtott szolgáltatások és azok díjazása a teljesítésigazolások alapján jól elkülöníthető, így általában meg lehet állapítani azt is, hogy egy konkrétan meghatározott reklámalkotás elkészítésére és felhasználásának engedélyezésére milyen összeg jut a megrendelő által fizetett díjból. A díj számítás útján, átalánydíj, óradíj vagy a médiaköltés százalékában kimutatható.

A reklámügynökség számláin a statisztikai besorolás szerint reklámtevékenységet tüntet fel, tehát a számlát nem reklámalkotások felhasználásának engedélyezése fejében járó jogdíjról állítja ki.

A megbízó a megbízáshoz iratokat nem csatolt.

Az SZJSZT megbízásának az az indoka, hogy a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao. törvény) szerint meghatározott jogdíjbevételel¹ 50%-ára Tao-adóalap-csökkentő kedvezmény áll fenn. E kedvezményt a reklámügynökség igénybe kívánja venni a fentiek szerint leírt szolgáltatások fejében kapott teljes díjra, ha a szolgáltatások reklámalkotások elkészítését is magukban foglalják. A pusztán reklámanyagok készítését magukban foglaló szolgáltatásokra nézve nem kívánja reklámügynökség a Tao-adóalap-csökkentő kedvezményt igénybe venni. A megbízás szerint a reklámügynökség a jogdíjből származó bevételeit el kívánja különíteni.

¹ Tao. tv. 4. § 20. c) pont: „jogdíj: ... az irodalmi, a művészeti vagy a tudományos művek szerzői jogának, valamint a szerzői joggal szomszédos jogoknak ... felhasználásáért vagy a használati jogáért kapott ellenérték.”

Általános megállapítások

Szerzői jogi szempontú megállapításokra korlátozás

Az SZJSZT a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. (Sztj.) 101. § (3) bekezdése alapján felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a *felhasználási jog gyakorlásával* kapcsolatos kérdésekben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdése szerint a *felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Sztj.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.*

Az előző bekezdésben idézett jogszabályi rendelkezések keretei között az eljáró tanács a feltett kérdésekre a szerzői jog szabályai alapján adhat választ, figyelemmel arra, hogy a felhasználási szerződésről az Sztj. rendelkezik, és a felhasználási szerződés pedig a szerzői vagyoni jogok gyakorlásának legtipikusabb módja. Ez a korlátozás másfelől azt jelenti, hogy az adójog a szerzői jogtól eltérő, az adott szempontból alkalmazandó fogalom meghatározásokat adhat, amelyek az adójogi jogalkalmazás során a szerzői jogi megítéléstől függetlenül érvényesülhetnek.

A megbízás szerinti tényállás minősítése

A megbízásban megjelölt személyek reklámjogi és szerzői jogi értelemben is minősítendők.

A reklámügynökség (szolgáltatást nyújtó, számlakibocsátó) a reklámtörvény fogalomrendszerében reklámszolgáltató [reklámtörvény 2. § s) pontja], amely a reklámalkotásokat elkészítteti, és amely összefogja a reklámhoz szükséges „kreatív” közreműködőket, a szerzőket és teljesítményeiket. Szerzői jogi értelemben a reklámügynökség soha nem lehet eredeti szerző [Sztj. 4. § (1) bek.], de lehet a szerzői jog jogosultja [Sztj. 106. § (1) bek.] vagy tetszőlegesen széles, értelemszerűen harmadik személynek is átengedhető felhasználási joggal rendelkező felhasználó ahhoz képest, hogy milyen jogviszonyban áll a reklámalkotások szerzőivel. Figyelemmel arra, hogy a reklámalkotásokra (reklámművekre) vonatkozó vagyoni jogok átruházhatók [Sztj. 63. § (1) bek.], a megbízás értelmében elsősorban abból lehet kiindulni, hogy vagyoni jogátruházási szerződés vagy munkaviszony (pontosabban: munkaszerződés) alapján a reklámügynökséget illetik a reklámalkotások szerzői vagyoni jogai, más szóval a reklámügynökség az Sztj. 106. § (1) bekezdése szerint a szerzői vagyoni jog jogosultjának tekintendő. Másodsorban az is lehetséges, hogy a reklámügynökség a reklámalkotások olyan felhasználója, amely harmadik személynek (a megrendelőnek) is átengedhető olyan, széles körű felhasználási joggal rendelkezik, amely lehetővé teszi, hogy teljes (korlátozás nélküli) vagy idő, terület, mód szerint korlátozott felhasználási jogot engedjen a reklámalkotásokra nézve. (Elvileg tehát az is lehetséges, hogy a reklámügynökség nem vagyonijog-átruházási, hanem „csak” felhasználási szerződést köt a szerzői jog eredeti jogosultjával, és az sem kizárt, hogy a munkaszerződés alapján csak felhasználási jog, és nem a teljes vagyoni jog száll át a munkáltatóra, de e lehetőségek reklámalkotások esetében nem életszerűek.)

A megbízásban megjelölt megrendelő (a reklámügynökség által kibocsátott számlán: vevő) a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: reklámtörvény) 2. § r) pontja szerinti reklámozó.

A reklámügynökség által elkészített reklámalkotásokat a reklámozó általában a reklám közlétevéje [reklámtörvény 2. § a) pont] közreműködésével használja fel szerzői jogi értelemben. A megrendelő=reklámozó szerzői jogi értelemben felhasználó, ha maga vagy önálló felhasználónak nem minősülő közreműködője útján valósítja meg a reklám közlételetét jelentő felhasználási cselekményt (pl. közterületi reklámok elhelyezése).

Ha azonban a reklámot pl. az elektronikus média útján használják fel, vagy időszaki lapban, honlapon teszik közzé, a reklám közlétevéje közvetlenül szerzői jogi felhasználónak minősül, amely jogait a reklámozótól szerzi meg (akkor is, ha netán a reklámügynökség szolgáltatása arra is kiterjed, hogy a reklámozó javára, annak nevében reklámközlételetre szerződést/szerződéseket kössön).

Az üzleti/jogátengedési folyamat

A tényállás szereplőinek minősítésére vonatkozó álláspont kifejtését az eljáró tanács azért tartja szükségesnek, mert a jogátruházási/jogátengedési lánc egyes szemei között fennálló jogviszonynak tükröződnie kell a gazdasági események láncolatában (a felhasználás folyamán). A folyamat a megrendelőtől indul, amely tevékenység ellátására és a reklám elkészített közlételetére alkalmas felhasználási jogok megszerzésére köt szerződést a reklámügynökséggel. E szerződések bizonyos ismérveit írja le a megbízás.

A következő láncszemet a reklámügynökség jelenti, amely a legegyszerűbb esetben a fentiek szerint közvetlenül, az eredeti szerzőtől rendeli meg a reklámalkotás elkészítését, és szerzi meg a szerzői vagyoni jogot (felhasználási jogot). Idetartozik az az eset is, amikor a reklámalkotást munkaköri köteletség alapján munkaviszonyban álló szerző készíti el.

Az is gyakran előfordulhat a gyakorlatban, hogy még egy láncszem beiktatódik a gazdasági folyamatba. A reklámügynökség ugyanis közvetett úton is válhat a szerzői vagyoni jog jogosultjává. Ez akként történhet, hogy „külső”, tehát nem munkaviszonyban álló szerzők reklámalkotáshoz szükséges műveire nézve nem az eredeti jogosulttal (természetes személy szerzővel), hanem az eredeti szerzőtől jogot szerzett személlyel (tipikus példa a szerző tulajdonosi részvételével működő gazdasági társaság) köt jövőben megalkotandó műre (reklámalkotásra vagy az összetett reklámalkotás részét képező műre) vagyoni jogátruházási (vagy felhasználási) szerződést.

A megrendelés teljesítése esetén az említett láncszemekeken visszafelé haladva lehet eljutni ahhoz, hogy a megrendelő milyen teljesítményhez és jogokhoz jut.

A leírt folyamat megbízás szempontjából lényeges két eleme a következő:

- valamennyi láncszem esetében érvényesülnie kell a tiszta és a szükséges terjedelemben átengedhető/átruházható jogszerzésnek (jogszerzési lánc),

- mivel a jövőben megalkotandó reklámalkotásokról van szó, az elkészítés mint tevékenység eredményére nézve is be kell következnie a „rendelkezési jog” megszerzésének, leegyszerűsítve a tevékenységet vagy ingyenesen végzik (ez életszerűtlen), vagy ellenérték fejében látják el.

A munkaviszonyban alkotott művek kivételével, ahol a munkaviszony (pontosabban a munkaszerződés) megalapozza a vagyoni jogok átszállását, a fent leírt lánc valamennyi láncszeme esetében a kikötött és megfizetett ellenérték szükség szerint magában foglalja a jogszerzés és a tevékenység ellátása fejében járó ellenszolgáltatást. A munkaviszonyban alkotott művek esetében a munkabér rejtetten foglalja magába a jogátzállás ellenértékét, míg a lánc utolsó szeménél, ha a reklámozó a reklám közzétételére reklámközzétévővel köt szerződést, új folyamat kezdődik, a reklámozó által megszerzett jogot a szükséges mértékben a reklámozó átengedi, vagy kijelenti, hogy e joggal rendelkezik, és gyakorlásához közreműködőt vehet igénybe, és fizet a reklámfelület/reklámhordozó rendelkezésre bocsátásáért és a közzétételi tevékenység ellátásáért.

A felhasználási szerződés fogalmának alkalmazása

Az Sztj. 9. § (2) bekezdése szerinti szerzői vagyoni jog gyakorlásának rendeltetésszerű módja a felhasználási szerződés kötése. Az Sztj. rendszerében a felhasználás engedélyezésére, tehát a vagyoni jogok gyakorlása körében adott felhatalmazásra csak felhasználási szerződés megkötése útján kerülhet sor. Az 55. § hatálykiterjesztése pedig ennek az elvnek a hatókörét kiterjeszti a szerzői vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésekre is.

Az Sztj. 42. § (1) bekezdése alapján a felhasználási szerződés fogalmát és egyben a felek fő kötelezettségeit a szerző (szerzői jogosult) oldalán a felhasználási engedély, a felhasználó oldalán pedig a díjfizetés, pontosabban a szerzőijogdíj-fizetés, tehát a felhasználási engedély alapján keletkező jog ellenértékének megfizetése adja.

A jogátengedés szempontjából a felhasználási szerződés tárgya, tehát lényegi ismérve az, hogy a szerző (szerzői jogosult) a felhasználási jog gyakorlására engedélyt ad, és jog keletkezik a felhasználó oldalán. A felhasználási szerződés tárgyának meghatározása azért ilyen szűk, mert „ez az a ’legkisebb közös többszörös’, amely megadja a felhasználási jelleg szükséges és elégséges feltételeit minden esetre. Életszerű indoka ennek az állításnak az, hogy csak a még nyilvánosságra nem hozott, ún. jövőben megalkotandó művek esetén szükséges minden esetben a szerződés teljesítéséhez az, hogy a szerző a művet megalkossa, és azt, illetve annak egy másolatát átadja a felhasználónak. A már létező és nyilvánosságra hozott művekhez a felhasználó máshonnan is hozzáférhet, a jogszerű felhasználáshoz ’csupán’ a meghatározható terjedelmű jogra van szüksége.”²

² Az Sztj. magyarázata (szerk. Gyertyánfy Péter). KJK-Kerszöv, Budapest, 2000, az Sztj. 42. §-hoz fűzött magyarázat

Az Sztj. 16. § (1) bekezdése alapján a felhasználásra engedélyt – a törvényben meghatározott kivételekkel – felhasználási szerződéssel lehet szerezni. A 42. § (1) bekezdése a szükséges értelmezési szabályokkal³ egyértelművé teszi, hogy a felhasználási szerződés fő alkotóelemei szerzői (szerzői jogosulti) oldalon az engedély, felhasználói oldalon pedig különböző terjedelmű felhasználási jog, továbbá az engedély fejében általában díj jár, kivéve a kifejezett díjlemondás esetét [Sztj. 16. § (4) bek.].

A felhasználási szerződés fogalmából is adódik, hogy a műpéldány (másolat) átadása/tulajdonba adása nem alkalmas felhasználási jog keletkeztetésére, és ahhoz már létező művek felhasználása esetén nem is mindig szükséges.

A műpéldány (másolat, műhordozó) tulajdonjoga és a szerzői vagyoni/felhasználási jogok elválnak egymástól, a műpéldány tulajdonosa a tulajdonjog megszerzésével, amely az átadást (birtokba adást) magában foglalja, felhasználási/szerzői vagyoni jogot még nem szerez.

Az Sztj. a felhasználási szerződésről szóló fejezeten belül külön kitér a jövőben alkotandó művekre kötendő felhasználási szerződésekre (Sztj. 49. §-a), vagyis azokra az esetekre, amikor értelemszerűen szükséges lehet a szerzői teljesítéshez a mű(példány) átadása. Ez annyit jelent, hogy a felhasználási szerződés típusa és fogalma magában foglalja mind a már létező, mind pedig a jövőben megalkotandó művek felhasználására kötött szerződést. Ez utóbbi esetben a tevékenység ellátása (a mű megalkotása) része a szerző kötelezettségeinek, és – mint ezt az előző cím alatt az eljáró tanács megállapította – a kikötött ellenérték fedezi az engedély útján megszerzett jog és az elvégzett tevékenység ellenértékét, hacsak a felek eltérően nem állapodnak meg.

Az Sztj. 55. §-a kiterjeszti a felhasználási szerződések szabályainak alkalmazását a szerzői vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésekre. Az Sztj. 106. §-a alapján szerzőn a szerzői jog más jogosultját is érteni kell.

A művek megalkotására vonatkozó szabályok

A megbízás tárgyát jövőben megalkotandó reklámalkotásokra kötött felhasználási szerződések jelentik. Az ilyen felhasználási szerződésekre az Sztj. 44. § (1) bekezdés, 49. §, és 52. § tartalmaz speciális szabályokat, de ezek egyikének sem tárgya a tevékenység (mű megalkotása) fejében járó ellenérték. Emiatt az Sztj. 3. § utalása alapján („az Sztj-ben nem rendezett kérdésekben a Ptk. szabályait kell alkalmazni”) a Ptk. rendelkezéseire kell fordulni a tevékenység ellenértékének meghatározásához, figyelemmel arra, hogy az Sztj. 16. § (4) bekezdésének az a szabálya, amely szerint a szerzői díjról kifejezett nyilatkozattal le lehet mondani, csak a felhasználási jog átengedése (vagyoni jog átruházása) fejében járó díjról való lemondásról rendelkezik.

A Ptk. általános szerződési szabályai nyújtanak eligazítást a kérdésben.

³ Sztj. 43. § (1) bekezdése, 46. § (3) bekezdése, 47. § és az 51. § (1) bekezdése b) pont

A Ptk. 198. § (1) bekezdése alapján a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. A 201. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik – ellenszolgáltatás jár.

A fentiekből (is) az adódik, hogy hacsak a felhasználási szerződés eltérően nem rendelkezik, a reklámügynökség tevékenységi eredményben és felhasználási/vagyoni jog átengedésében álló szolgáltatása mindkét eleméért díj jár. Ez azt is jelenti, a fent leírt reklámmegrendelési üzleti folyamat körülményeiből szinte soha nem következhet a tevékenység ellátásának ingyenessége. Azaz ha a felek azt kívánják, hogy a kikötött ellenérték csak az átruházott/átengedett jog ellenértéke legyen, erről kifejezetten rendelkezniük kell (ha azt kívánják, hogy a kikötött ellenérték csak a tevékenység ellenértéke legyen, azt a jogdíjról való kifejezett lemondó nyilatkozattal érhetik el).⁴

Az e pontban leírt megállapítás értelemszerűen vonatkozik a reklámszolgáltatás teljes leírt üzleti folyamatára, és teljesen független attól, hogy a természetes személy szerző jogdíjnak minősülő bevételeit terhelő társadalombiztosítási közteher szabályok miatt a természetes személy szerzővel jövőbeli művek megalkotására kötött felhasználási szerződésekben a felek a kereskedelmi szokások szerint eleve megosztják az ellenszolgáltatást a tevékenység és a felhasználási jog ellenértékére.⁵

Válaszok a feltett kérdésekre

Ad 1. Az eljáró tanács megerősíti, hogy semmilyen, a jövőben megalkotandó reklámalkotásra kötött szerződés esetén nincs kógens jogszabályi előírás arra vonatkozóan, hogy a reklámalkotásért felszámított díjat kötelező lenne a feleknek a tevékenység és a felhasználási jog fejében járó ellenérték szerint megosztani. Az eljáró tanács hozzáteszi, hogy ez a megállapítás az alkalmazandó szerzői jogi és polgári jogi szabályokon alapul. A megállapításhoz ugyanakkor hozzátartozik az a fentebb kifejtett álláspont is, hogy kifejezett ellenkező kikötés hiányában a felszámított díj mind a tevékenység, mind az átengedett jog ellenértékét magában foglalja.

Ad 2. Az eljáró tanács megállapítja, hogy nincs olyan szerzői jogi (polgári jogi) szabály, amely korlátozná a feleket abban, hogy a reklámalkotások ellenértékét szabadon határozhassák meg, ideértve a reklámalkotás létrehozása érdekében felmerülő költségek (bérköltség, anyagköltség, alvállalkozói teljesítések) haszonnal növelt értéke alapján vagy átalánydíj-, óradíj- vagy jutalékos rendszerben történő, illetve bármely más díjmeghatározási módot.

⁴ Arra az eljáró tanács szakértelme és az SZJSZT jogszabályi felhatalmazása nem terjed ki, hogy az ingyenesen nyújtott szolgáltatás adójogi következményeit megítélje.

⁵ Az ismét csak nem szerzői jogi kérdés, hogy az erre hatáskörrel rendelkező adóhatóságok hogyan járnak el, ha elmarad a jogdíjbevétele szerződési megosztása.

E válaszhoz is hozzátartozik azonban, hogy ha a felek jövőben elkészítendő reklámalkotás felhasználására kötnek szerződést, kifejezett ellenkező kikötés híján az ellenérték magában foglalja mind a felhasználási/vagyoni jog, mind a tevékenység ellenértékét.

Ad 3. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a reklámalkotás felhasználási engedélye fejében kapott ellenérték teljes egészében jogdíj. Ugyanakkor az eljáró tanács azt is megállapítja, hogy ha a reklámügynökség a szerződés alapján a reklámalkotás létrehozására és a felhasználási engedélyek megadására vállal kötelezettséget, az e szerződés teljesítése fejében kapott ellenérték – ellenkező kikötés híján – magában foglalja mind az engedély, mind a tevékenység ellenértékét. Ehhez az eljáró tanács hozzáteszi, hogy ha sor kerül a szerződés alapján dolog (műhordozó) tulajdonjogának átruházására, erről célszerű kifejezetten rendelkezni, és a kikötött ellenérték – hacsak a felek eltérően nem rendelkeznek – magában foglalja a tulajdonjog-átruházás ellenértékét is.

Ad 4. A vagyoni jogok átruházására az Szjt. 55. §-ának utaló szabálya alapján a felhasználási jog átengedése tárgyában tett megállapítások értelemszerűen vonatkoznak, ebből következően nem a megállapodás felhasználást engedő vagy jogátruházásról rendelkező jellege, hanem a jelen szakértői véleményben („Általános megállapítások” alatt) részletezett körülmények határozzák meg azt, hogy a vagyoni jogok átruházásának ellenértéke jogdíjnak minősül-e vagy sem.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy kifejezett jogi előírás nemlétében is a fentiek alapján kifejezetten tanácsosnak és a jogbiztonsággal összhangban állónak tartja, ha a jövőben megalkotandó reklámalkotások felhasználására kötött felhasználási vagy vagyonijog-átruházási szerződési kikötések, amelyek részét képezik a reklámügynökség keretszerződéseinek, utalnak arra, hogy a kikötött ellenérték megoszlik jogdíj és egyéb ellenérték (tevékenység és esetleges hordozó tulajdonjogának átruházása) között. A megosztási arányt az egyes konkrét megrendelések kapcsán ahhoz képest lehet életszerűen meghatározni, hogy milyen széles terjedelmű a megrendelő jogszerzése, és milyen mértékű tevékenység ellátása volt szükséges a megrendelés teljesítéséhez. E megjegyzést nem (csak) a megbízás szerinti adójogi kérdés indokolja. Ha netán jogszavatossági jogvita keletkezik a felek között, segít a vita eldöntésében, ha tudható, hogy a „hibásnak bizonyult” jognak mennyi volt az ellenértéke. Ha kellékszavatossági jogvita keletkezik (pl. minőségi hiba), szintén elősegítheti a vitás kérdések rendezését, ha tudható, hogy mennyi volt a tevékenység ellenértéke.

Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

IPARI BERUHÁZÁSOKHOZ KÉSZÍTETT TERVEK FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-30/06

Az OLAJTERV Zrt., Budapest megkeresése

A megkereső által feltett kérdés

Kérjük állásfoglalásukat arra vonatkozóan, hogy adott szerződéses kikötés és az ismertetett tényállás mellett megvalósul-e a jogosulatlan felhasználás.

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. A megkeresésben írt tényállás

A megkeresés szerint az OLAJTERV Zrt. ipari beruházások (a megkeresés szerint: „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építések”) céljaira „tanulmányterveket” készít. A megkeresés szerint e tervek önálló szerzői jogi védelem alatt álló szellemi termékek. A megkereső e tanulmánytervekre kötött tervezési szerződések következő rendelkezésének értelmezését kéri az SZJSZT-től:

„A Felek megállapodnak, hogy a szerződésekkel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatást a Megrendelő csak a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók (sic!) körében használhatja fel, más célra nem adja tovább. E szabálytól a Felek csak közös megegyezéssel térhetnek el.”

Az OLAJTERV Zrt. sérelmezi a megrendelők azon gyakorlatát, hogy a tanulmánytervek alapján megszülető beruházói döntésre kiírt közbeszerzési eljárás nyertesének a terveket megvalósításra átadják, és a nyertes ajánlattevő azok felhasználásával készíti el a megvalósításhoz szükséges engedélyezési és/vagy kiviteli terveket. Álláspontja szerint a tervek továbbadását és harmadik személy által történő felhasználását az említett szerződési rendelkezés kizárja.

II. A tényállás minősítésekor irányadó jogi szempontok

2.1. A tervezési szerződésre vonatkozó szabályok

A tervezési szerződés alapján szolgáltatott „tanulmányterv” felhasználására vonatkozó elsődleges jogszabályi rendelkezések a Ptk. tervezési szerződésről szóló 408–410. §-ai. Kiemelendő a 409. §, amelynek értelmében:

„A megrendelő a tervet csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja.”

A tervezési szerződés keretében előállított szellemi alkotásokra irányadó a Ptk. 410. § (5) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.”

A fenti utaló szabály nyomán a tervezési szerződésekre is alkalmazandó tehát a Ptk. felhívott, kutatási szerződésre vonatkozó 412. § (3) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében

a) ha a megrendelő a rendelkezés jogát kiköti, a vállalkozó a szellemi alkotást csak saját belső tevékenységéhez használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a megrendelő szabadon rendelkezik;

b) ha a megrendelő a rendelkezés jogát nem köti ki, a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a vállalkozó szabadon rendelkezik.”

2.2. Szerzői jogi szabályok

A megkereső a megkeresésben utal arra, hogy a tervezési szerződés alapján átadásra kerülő „tanulmánytervek” önálló szerzői jogi védelem alatt álló szellemi termékek, így az eljáró tanácsnak a rendelkezésre álló adatok alapján figyelembe kell vennie a szóban forgó „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építésekre” vonatkozó „tanulmánytervek” tekintetében a szerzői jogi törvény vonatkozó szabályait is a tervezési szerződés sajátos vonatásának speciális jogaként.

A szerzői jogi oltalom feltételeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) az alábbiakban határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

...

l) a műszaki létesítmény terve,

...

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

Az eljáró tanács véleménye szerint az említett „tervek”, „tanulmánytervek” általában fogalmilag az Szjt. idézett 1. § (2) bekezdés l) pontjában említett „műszaki létesítmény” műtípus alá sorolhatók be, amennyiben az „valamely ipari üzem (üzemrész) teljes gépi berende-

zésének eredeti egységes megoldása.” [Az 1969. évi III. tv. (régii Szjt.) végrehajtásáról szóló 9/1969 (XII. 29.) MM rendelet 32. § (2) bek., illetve Batta János: Képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotások, műszaki létesítmények tervei, in: A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK, 2000.]

A fenti fogalmi körbe tartozó műszaki létesítmények terve abban az esetben áll szerzői jogi oltalom alatt, ha a létesítmények tervében foglalt megoldások egyéni-eredeti jelleget kölcsönöznek a létesítménynek. Ezen szempontokat csak a tervek egyedi vizsgálatával lehet feltárni. Figyelembe kell venni azt is, hogy a vállalkozó (a tervek készítője) mennyiben épített a megrendelő által átadott dokumentációra.

Az eljáró tanács azt sem zárja ki, hogy a megkeresésben említett tanulmánytervek a fenti fogalomkörbe (műszaki létesítmény terve) nem tartoznak. Ez esetben sem kizárható, hogy szakirodalmi műként (mint egyéni-eredeti jelleget hordozó szaktanulmány) álljanak a szerzői jogi törvény oltalma alatt.

III. A megkeresésben feltett kérdésre adott válasz

Az eljáró tanács alábbi megállapításait a megkeresésből rendelkezésre álló adatok, információk alapján alakította ki, a megkeresésben foglalt állításokat tényként elfogadva.

Az eljáró tanács véleménye szerint a szerződés az eljáró tanácsnak megküldött, idézett pontja a feltett kérdés szempontjából több tekintetben pontatlan, hiányos:

- a megkeresésben végig hivatkozott tanulmánytervek helyett „*jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatásról*” beszél; a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy milyen (módon meghatározott) szolgáltatásra vonatkozik a szerződés;
- a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, milyen tényezőkből következik, hogy az átadott tanulmányterv jogi oltalom alatt áll, és ha igen, milyen jellegű ez az oltalom (szerzői jogi, know-how- vagy egyéb nem nevesített szellemi alkotás);
- az átengedett felhasználási jogot mint „*a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók körében használhatja fel*” azonosítja – a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy milyen jellegű megrendelői felhasználásokra tekintettel vállalta a megkereső OLAJTERV Zrt. a szolgáltatás nyújtását (kérdés, hogy a „felhasználás” szó értelmére vagy a „jelen szerződésben meghatározott célra” vonatkozó egyéb, alapvető kikötések is léteznek-e a szerződésben);
- végül a „*más célra nem adhatja tovább*” szövegrész pusztán nyelvtani és logikai elemzése felveti egy olyan értelmezés lehetőségét, hogy a szerződés tárgya a szerződés – az eljáró tanács által az előző pontban írtak miatt nem teljes egészében ismert – céljára viszont továbbadható;

- a teljes szerződés szövegének ismerete nélkül nem értelmezhető pontosan a felhasználási jogok címzettje, a beruházás tekintetében „döntéshozó” személyi vagy szervezeti köre sem, ezzel összefüggésben kérdésként merül fel, vajon van-e a beruházó számára értéke a tanulmányterveknek, ha azt nem használhatja fel az eleve tudottan kötelező közbeszerzés kiírásakor, tud-e az arra épülő pályázatok bekérése nélkül beruházási döntést hozni?

Mindezen hiányosságok miatt az eljáró tanács elnökének javaslatára az eljáró tanács előadó tagja a tanács ülését megelőzőn felkérte a megkeresőt, hogy a teljes körű, nem csupán feltételes megállapításokat tartalmazó szakvélemény elfogadása érdekében juttassa el az eljáró tanácshoz az értelmezni kért szerződés teljes szövegét. A megkereső által válaszul megküldött faxüzenetben ehelyett a megkeresésbe foglalva eredetileg megküldött, fentebb idézett szerződési kikötést és annak a gyakorlatban alkalmazott négy egyéb variációját küldte meg. Az eljáró tanács mindezek miatt következtetéseit kénytelen a teljes szerződés ismerete nélkül, önmagában a megküldött rövid szerződési kikötésre alapozva, feltételesen megtenni.

A Ptk. 207. § (1) bekezdése értelmében „A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.”

Az említett pontatlanságok dacára a Ptk. idézett értelmezési, illetve a tervezési szerződésre vonatkozó szabályaira támaszkodva az eljáró tanács megállapítása szerint az általa ismert szerződési rendelkezés – amennyiben a szerződés nem ismert rendelkezései ennek nem mondanak ellent – úgy értelmezendő, hogy a tanulmánytervek (akár mint műszaki létesítmény tervei, akár mint szakirodalmi művek, akár mint egyik kategóriába sem tartozó szellemi alkotások) csak a beruházásról szóló döntés meghozatalához használhatók fel, csak a megrendelő (beruházó) által, azok harmadik személynek rendelkezésére nem bocsáthatók. Ezt a szerződéses kikötést tehát megsérti a beruházónak a megkeresésben írt azon magatartása, miszerint a tervekre vonatkozóan harmadik személynek (például a közbeszerzési eljárásban nyertes ajánlattétvőnek) felhasználási jogot enged.

Az eljáró tanács e megállapítása az alábbi indokok alapján kiterjed arra az esetre is, ha az említett „tanulmánytervek” mint műszaki létesítmények tervei vagy mint szakirodalmi művek szerzői jogi oltalom alatt állnak.

Ez esetben ugyanis a szerzői jogi oltalom alatt álló mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására (mely a szerzői jog fogalomkörében felölel mindenfajta „érzékelhetővé tételt”, lásd Gyertyánfy Péter: A vagyoni jogok, in.: A szerzői jogi törvény magyarázata, Bp., KJK, 2000) felhasználási szerződéssel engedélyt kell kérni [Szt. 16. § (1) bekezdés]. Az eljáró tanács értelmezése szerint ilyen felhasználási szerződési kikötésnek minősülhet – mivel bizonyos felhasználási jogot enged át – a megkereső által egészében nem csatolt szerződés idézett rendelkezése.

Ez esetben a Ptk.-hoz képest speciális rendelkezésként az Szjt. felhasználási szerződésekre irányadó 42. § (3) bekezdését is alkalmazni kell, mely szerint:

„Ha a szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.”

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott erre vonatkozó adatok híján csak feltételezve, hogy a megkereső az eredeti természetes személy szerzővel fennálló jogviszonya alapján szerzői jogosultnak minősül, a fenti szabályt a megkeresőre az Szjt. 106. § (1) bekezdése útján lehet alkalmazni:

„Ahol a törvény szerzőt említ, azon megfelelően érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.”

Ennél pontosabb következtetésekre az eljáró tanács csak akkor tudott volna jutni, ha a felhasználási kört szabatosan megfogalmazó szerződés rendelkezésére állt volna.

Ha a szerződés lehetséges szolgáltatási tárgya szaktanulmány, a szerzői jogi oltalom csak a tanulmány mint szakirodalmi mű felhasználásával (tipikusan többszörözésével, Szjt. 18. §) szemben nyújt oltalmat. Amennyiben a szerződés keretében terv kerül átadásra, a szerzői jogi oltalom alapján nem csupán annak többszörözése, de engedélyezési vagy kiviteli tervvé történő adaptálása (átdolgozás, Szjt. 29. §) is engedélyköteles.

A fenti művekben bennefoglalva vagy akár önállóan is átadásra kerülhetnek vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek, tapasztalatok, amelyeket a Ptk. oltalomban részesít (know-how-oltalom, Ptk. 86. § (4) bek.). Ez esetben a szerződésnek kell megfogalmaznia az engedélyezett felhasználás módját és mértékét, másrészt célszerű kikötni a know-how-oltalom alatt álló információ felhasználási körön kívüli közlésének, nyilvánosságra hozatalának tilalmát is.

A szerződés céljának és a felhasználási kör terjedelmének meghatározásánál célszerű a szerződésben tisztázni, hogy a szolgáltatott anyagban foglaltak mennyiben használhatók fel a döntéshozatalhoz szükséges közbeszerzési eljárások kiírásánál, illetve a szerződés céljának megvalósításához szükséges egyéb eljárások kapcsán.

Dr. Boytha György, a tanács elnöke

Dr. Szinger András, a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt, a tanács szavazó tagja

MUNKASZERZŐDÉSTŐL ELTÉRŐ MEGÁLLAPODÁS ALAPJÁN LÉTREHOZOTT MŰVEK FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-32/06

Az APEH Dél-budapesti Igazgatóságának megkeresése

Az APEH Dél-budapesti Igazgatósága által feltett kérdések

1. a) A „fenti” résztanulmány tekinthető-e a szellemi alkotások körébe tartozó alkotásnak?

1. b) Az Sztj. 30. §-a szabályozza a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művekkel kapcsolatos eljárás rendjét. A 30. § (1) bekezdése alapján a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

A törvény magyarázata alapján ennek feltétele, hogy a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége legyen, valamint a szerző és a munkáltató nem állapodnak meg ettől eltérően.

A fenti említett véleményünk szerint a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége volt a mű elkészítése, ezért alkalmazható a törvény 30. §-a.

1. c) A törvény magyarázata alapján abban az esetben, ha a munkáltató a művet saját maga használja fel, úgy kell tekinteni, hogy az alkotói díjat a munkabér magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni.

Véleményünk szerint mivel a szerződés alapján felhasználónak az intézmény minősül, amely a szerző munkáltatója, ezért a szerzőnek alkotói díj nem jár. Álláspontunk szerint az alkotói díj jelen esetben helytelenül került megbontásra személyes közreműködés díjára és a felhasználóijog-átadás díjára. Álláspontunk szerint az intézmény akkor járt volna el helyesen, ha a szerzőnek a jogátadás miatt csak jogdíjat fizetett volna, a személyes közreműködés díját pedig munkabérként kezelte volna.

1. d) Az Sztj. 30. § (3) bekezdése értelmében a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza.

A kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy mi minősül más általi felhasználásnak. Abban az esetben, ha a munkáltató a tanulmány eredményét vagy annak egy részét felhasználja egy általa megrendelésre végzett vállalkozási tevékenysége keretében, akkor megvalósul-e az Sztj. szerinti „másnak történő engedély adás”?

2. a) Azzal, hogy az előadásanyag előre kiadott tananyagvázlat alapján történik, mely előadásanyag az intézmény honlapjáról is letölthető, véleményünk szerint nyilvánosságra hozott mű felhasználásáról van szó.

2. b) Az Szt. 33. §-a rendelkezik a szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátairól.

A 33. § (1) bekezdése alapján a szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon a törvény rendelkezéseinek megfelelően. A (4) bekezdés alapján az iskolai oktatás célját szolgálja a felhasználás, ha az a felsőoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó felsőfokú oktatásban a tantervnek, illetve a képzési követelményeknek megfelelően valósul meg. A 34. § (1) bekezdés értelmében a mű részletét a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti. A 34. § (2) bekezdése pedig előírja, hogy a nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű részlete, vagy kisebb terjedelmű ilyen önálló mű szemléltetés érdekében iskolai oktatási célra, valamint tudományos kutatás céljára a forrás és az ott megjelölt szerző megnevezésével a cél által indokolt terjedelemben átvehető, feltéve, hogy az átvevő művét nem használják fel üzletszerűen. Átvételnek minősül a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely az idézést meghaladja.

Jelen esetben felsőoktatási intézményben végzett oktatásról van szó, ahol egy már nyilvánosságra hozott művet használnak fel. Véleményünk szerint ebben az esetben megvalósultak a törvény szerinti szabad felhasználás feltételei, azaz a felhasználás díjtalan.

2. c) Ha a fentieknek nem felel meg az előadás, akkor kérdésként merül fel, hogy az előadás megtartása során megnyilvánulhatott-e az előadó önállósága, egyénisége, szellemi-szakmai felkészültségéhez, kreativitásához igazodó önálló alkotóképessége? Az ismertetett óra egyáltalán tekinthető-e a szellemi alkotások körébe sorolható szóbeli előadásnak akkor, ha a szerződés értelmében a tantárgy oktatásának módja: előadás előre kiadott tananyagvázlat használatával, mely előadásanyag az intézmény honlapjáról is letölthető?

2. d) Alkalmazható-e ebben az esetben az Szt. 30. §-a?

2. e) Jelen esetben a művet a munkáltató saját maga használta fel, vagy a nyilvános előadással megvalósult a felhasználás átengedése?

2. f) Tekinthető-e úgy, hogy az alkotói díjat a munkabér már magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni?

2. g) Ha mégis kell alkotói díjat fizetni az előadónak, meg kell-e bontani a díjat személyes közreműködés díjára és a felhasználójog-átadás díjára?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az eljáró tanács előzetesen megjegyzi, hogy a megküldött dokumentáció kiegészítését kérte az APEH-től, amely kiegészítés megtörtént. Ennek keretében a következő dokumentumok vizsgálatára került sor:

- a) A kétdimenziós áramlási modell mintaalkalmazása összetett medrű vízfolyásszakasz árvízi viszonyainak vizsgálatára című résztanulmány,
- b) felhasználási szerződés az a) pontban megjelölt résztanulmány tárgyában,
- c) a Modelling of forming processes. Forging process analysis – Qform című előadás Power Point prezentációja,
- d) felhasználási szerződés a c) pontban megjelölt előadás tárgyában,
- e) 1/2005. (IX. 9.) számú rektori utasítás a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen az egyetemi közalkalmazottakkal, illetve más természetes személyekkel nem egyéni vállalkozói minőségükben megköthető felhasználási szerződések egyes szabályairól,
- f) A Budapesti Műszaki Egyetemnek a találmányokkal kapcsolatos eljárási rendje, Budapest 1996,
- g) A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szellemitulajdon-kezelési szabályzata. Hatályos 2006. január 30-tól.

Figyelemmel arra, hogy a részünkre megküldött két szerzői jogi felhasználási szerződést az e) és a g) pontban megjelölt dokumentumok hatályba lépése előtt kötötték, ezek a feltett kérdések által érintett szerződések értelmezésénél nem alkalmazhatók.

Az f) pontban megjelölt dokumentum pedig nem szerzői jogi, hanem szabadalmi jogi rendelkezéseket tartalmaz, így ez tárgyi hatály hiányában nem vehető figyelembe a vizsgált esetekben adandó válaszoknál.

Ad 1. a) A „fenti” résztanulmány tekinthető-e a szellemi alkotások körébe tartozó alkotásnak?

A szellemi alkotások körébe számos alkotás, többek között a szerzői művek, találmányok és egyes megjelölések tartozhatnak. Tekintettel arra, hogy a megkeresés résztanulmányra vonatkozó kérdéseket tartalmaz, az eljáró tanács abból indul ki, hogy a kérdés arra irányul, hogy a résztanulmány esetében a szellemi alkotások egyik típusáról, szerzői műről van-e szó.

A szerzői jogi védelemnek két pozitív törvényi feltétele van: az alkotásnak irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotásnak kell lennie, és ezen belül olyannak, amely a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget mutat.

A megkeresésből kiderül, hogy a szerző munkakörében tudományos tevékenységet végez (kutat, ír, előad, oktat), és a vitatott írásmű is tudományos kutatási tevékenység eredményeként jött létre. Ezért feltételezhetjük, hogy az írás tudományos műnek minősül, és így a

szerzői jogi védelem első feltétele teljesül. Meg kell jegyezni, hogy ha az írásmű nem is felel meg az adott szakterületen a tudományosság – szerzői jogon kívül eső – kritériumainak, ennek ellenére is szerzői jogi oltalmat kaphatna irodalmi műként.

Az a kérdés, hogy A kétdimenziós áramlási modell mintaalkalmazása összetett medrű vízfolyásszakasz árvízi viszonyainak vizsgálatára című résztanulmány a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegű-e, annak alapján dönthető el, hogy a címben meghatározott kutatási téma vizsgálata lefolytatását egyéni-eredeti jellegű megfogalmazásban írta-e le. Nem az tehát a vizsgálat tárgya, hogy a résztanulmány tudományos szempontból új, addig nem ismert tudományos eredményeket tartalmaz-e, hanem az, hogy az eredmények megfogalmazása egyéni-eredeti jellegű-e. Figyelemmel arra, hogy a résztanulmány sajátos logikai sorrendben összeállított mérési adatok elemzését, a téma jelentős aspektusait vizuálisan is bemutató ábrázolásait tartalmazza, ezért megállapítható, hogy a szerzők szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget tükröz, és ily módon szerzői műnek minősül.

Ad 1. b) Az Sztj. 30. §-a (1) bekezdése értelmében eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

Az Sztj. 4. §-a értelmében a művön keletkező szerzői jog eredeti jogosultja minden esetben maga az alkotó. Ehhez képest a munkaviszonyban való jogszerzés megkönnyítése érdekében tartalmaz az Sztj. a 30. §-ában speciális szabályokat, amelyek azonban nem terjednek odáig, hogy a szerző teljes „jogfosztásához” vezethetnének. Ennek garanciája, hogy csak azon művek esetében történik meg a törvény erejével a vagyoni jogok átszállása (*cessio legis*), amelyeknek elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége. Ehhez pedig kumulatív (és nem alternatív) feltételként járul, hogy a munkaviszony keretében létrejövő művek esetében is csak akkor valósul meg a jogátszállás, ha a felek eltérően nem állapodnak meg. Vagyis a törvény a munkáltatónak a munkaviszony alapján történő jogszerzését kifejezetten szűkre szabja: csak abban az esetben érvényesül, ha az alkotás létrehozása a munkaviszonyból eredő kötelesség teljesítése, és nincs eltérő megállapodás.

Ezért a feltett kérdésre az a válasz, hogy valóban alkalmazandó az Sztj. 30. §-a, de fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a 30. § minden feltételét meg kell vizsgálni. Figyelemmel arra, hogy a szerzők a Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék oktatási területére tartozó témában készítették a résztanulmányt, továbbá hogy a becsatolt munkaköri leírás alapján is a szerző munkakörébe tartozó feladat tudományos művek írása, ezért megállapítható, hogy általánosságban akár munkaköri kötelezettsége is lehetett volna az alkotás létrehozása.

Ugyanakkor az Sztj. 30. § szerint még ha a szerző munkaköri kötelessége teljesítéséeként alkotott is szolgálati művet, lehetősége van a munkáltatónak és a szerzőnek külön megállapodás kötésére, amelyben eltérően rendelkezhetnek a főszabálytól, azaz kizárhatják, hogy a munkáltató a munkaszerződés alapján megszerezze a vagyoni jogokat. Jelen esetben ezt

azáltal teljesítették a felek, hogy a munkaszerződésen kívül a konkrét feladat tekintetében külön felhasználási szerződést kötöttek. Így a 30. § értelmében a munkáltató nem szerezte meg a vagyoni jogokat a munkaszerződés alapján, hanem csak felhasználási jogokat kapott a felhasználási szerződés alapján.

Ad 1. c) Az Sztj. miniszteri indokolása szerint abban az esetben, ha a munkáltató a művet saját maga használja fel, úgy kell tekinteni, hogy az alkotói díjat a munkabér magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni (feltéve, hogy nincs eltérő megállapodás).

Fel kell hívni azonban a figyelmet arra, hogy ez a tétel csak abban az esetben igaz, ha a felek között nincs a munkaszerződéstől eltérő megállapodás. Ebben az esetben ugyanis a szolgáltatás–ellenszolgáltatás viszonyra kizárólag a munkaszerződés adna rendelkezést.

Nem tartozik azonban ide, ha létezik eltérő megállapodás, ahogy ebben az esetben is történt. Ilyen esetben ugyanis a felhasználási szerződésben megállapított feltételek alkalmazandók: a felhasználási jog fejében külön alkotói díj jár. [Az esetleges ingyenességről az Sztj. 16. § (4) bekezdése szerint kifejezetten rendelkezni kellene.]

Ad 1. d) Figyelemmel a fentebb kifejtettekre, a 30. § (3) bekezdése jelen esetben nem alkalmazandó. A kérdés megválaszolásához így a felhasználási szerződésre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók.

Ezek – és különösen a 46. § – értelmében a felhasználási szerződésben kapott felhasználási engedélyt a felhasználó (jelen esetben az egyetem) harmadik személyre (jelen esetben a vállalkozás) csak akkor ruházhatja át, illetve csak akkor adhat harmadik személynek további engedélyt a mű felhasználására, ha azt a szerző kifejezetten megengedte.

Ebből következik, hogy a felhasználási szerződésben kifejezetten rendelkezni kellett a továbbadás lehetőségéről. Ha ez elmaradt, a vállalkozás számára való engedélyezés jogsértő volt.

A 2. pontban feltett kérdésekre az eljáró tanács – a válaszok logikai sorrendjére figyelemmel – nem a kérdések eredeti sorrendjét követve válaszol.

Ad 2. c) A megkeresés szerint létezik egy írásos tananyagvázlat [a c) pontban megjelölt *Modelling of forming processes. Forging process analysis – Qform* című előadás Power Point prezentációja], amely hozzáférhető az oktatási intézmény honlapján, illetve ezzel összefüggésben (ennek tartalmát követve) egy szóbeli előadás.

Az eljáró tanács felhívja a figyelmet arra, hogy a szerzői jogi szabályok értelmében a tananyagvázlat és az előadás nem egy művet, hanem két, egymással ugyan összefüggő alkotást jelent: a tananyagvázlat leírt szöveggént irodalmi vagy tudományos mű lehet, az élő, nyilvánosan elhangzó előadás pedig a nyilvánosan tartott előadás kategóriájába sorolható. A kettő viszonyát az határozza meg, hogy az előadó milyen mértékben részletezi tovább

a tananyagvázlatot, egészíti ki további gondolatokkal, fűz hozzá kommentárokat, saját véleményét. Figyelemmel azonban arra, hogy a honlapon hozzáférhetővé tett dokumentum hangsúlyozottan csak vázlat, ezért alappal feltételezhető, hogy az előbbieken felsorolt kiegészítések az előadás során megvalósulnak. Ebben az esetben pedig az Sztj. 29. §-a értelmében származékos műről, ún. átdolgozásról van szó. Ezért a tananyagvázlat és az előadás felhasználása egymástól függetlenül megítélendő cselekmények.

Ad 2. a) Az eljáró tanács álláspontja szerint abban az esetben, ha a tananyagvázlat az intézmény honlapjáról letölthető, azzal kizárólag a tananyagvázlat tekintetében lehet nyilvánosságra hozatalról (és így nyilvánosságra hozott műről) beszélni, a nyilvános előadás esetében a nyilvánosságra hozatal cselekménye magával az előadás megtartásával azonos.

Ad 2. b) A tananyagvázlaton alapuló nyilvános előadás esetében nem az átvétel szabad felhasználása valósul meg. Előre kell bocsátani, hogy a szabad felhasználásra vonatkozó általános szabályok [33. § (3) bekezdés] értelmében a szabad felhasználásra vonatkozó szabályokat nem lehet kiterjesztően értelmezni. A kiterjesztő értelmezés tilalma alapján pedig az a felhasználás, amely közvetlenül nem következik a szabad felhasználásra vonatkozó speciális szabályokból, osztja az egyéb felhasználások sorsát: azaz a szerző engedélye kell hozzájuk.

Jelen esetben a tananyagvázlat nem a „szemléltetés érdekében való bemutatás” célját szolgálja, mivel nem maga a tananyagvázlat az előadás témája, hanem az abban foglalt tartalom. (Szemléltetés érdekében kerül bemutatásra például egy versrészlet, amelyet később az előadó elemez.)

Megjegyezhető, hogy az átvétel szó szerinti felhasználást jelent (lényegét tekintve a terjedelme különbözteti meg az idézéstől), viszont az előadás megvalósulhat úgy is, hogy csak gondolatmenet szintjén követi a tananyagvázlatot, de abból egyetlen szó sem hangzik el. Már csak emiatt sem lehet átvételről és ily módon a tananyagvázlat szabad felhasználásáról beszélni.

Itt meg kell jegyezni, hogy a szabad felhasználás lehetősége nem zárja ki azt, hogy erre vonatkozóan a felek szerződést kössenek.

Ad 2. d) Figyelemmel az 1. b) pontban kifejtettekre, csak annyiban alkalmazható az itt vizsgált felhasználási szerződésre az Sztj. 30. §-a, amennyiben a munkaviszonyban alkotott művek tekintetében megengedi a munkaszerződésben rögzítettektől való eltérő megállapodást. Mivel ez esetben a felek önálló felhasználási szerződést kötöttek a tananyagvázlatra és az előadásra, ezért azokra nem a munkaszerződésben foglaltakat kell alkalmazni. (Megjegyezhető, hogy ebben a szerződésben a szerző kifejezetten nyilatkozott is arról, hogy a szerződés alapján ellátandó feladat nem tartozik a Budapesti Műszaki Egyetemen meghatározott munkaköri kötelességei közé.) Vagyis itt is a felhasználási szerződésre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók.

Ehhez hozzá kell tenni, hogy a munkaszerződésen túl önálló felhasználási szerződés kötéséből, illetve az abban foglalt díjazásról szóló megállapodásból arra kell következtetni, hogy a felek – általános polgári jogi értelemben vett – egybehangzó szándéka és ennek megfelelő egyértelmű nyilatkozata volt a munkaszerződéstől (és az Sztj. 30. §-ában foglaltaktól) való eltérés, amelyre jogszerű lehetőségük volt. Itt érdemes azt is újra hangsúlyozni, hogy az Sztj. még akkor is lehetővé teszi a külön megállapodást, ha az adott feladat elvégzése a szerzőnek egyébként a munkakörébe tartozik.

Ad 2. e) Az Sztj. 30. §-ának (3) bekezdése értelmében a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza. A szabályból következik, hogy csak abban az esetben van a szerzőnek a munkabéren túl díjazásra joga a munkáltatóval szemben, ha a művet nem maga a munkáltató használja fel. Más megközelítésben akkor nem illeti meg külön díjigény a szerzőt, ha a munkáltató használja fel a művet, természetesen ha nincs eltérő megállapodás.

E szabály alkalmazásának azonban előfeltétele, hogy a munkáltató megszerezze a vagyoni jogokat a művön – a munkaszerződés alapján. Ez azonban ebben az esetben nem áll fenn, hiszen a munkáltató a felhasználási jogot a felhasználási szerződésben kapta, amelyre az általános szabályok vonatkoznak, azaz minden felhasználásért, amely nem esik a szabad felhasználás körébe, vagy nem rendelkeztek róla úgy, hogy az ingyenesen megengedett, díjat kell fizetni.

Ad 2. f) Figyelemmel a fentebb kifejtettekre, az alkotói díjat nem a munkaszerződés határozza meg, hanem a felhasználási szerződés, amely alapján csak akkor nem kell díjat fizetni, ha a felek kifejezetten ingyenességben állapodtak meg.

Ad 2. g) Az alkotói díj megbontása személyes közreműködés díjára és a felhasználási jog átengedésének díjára szerzői jogi szempontból nem szükségszerű, ám a konkrét élethelyzetnek maximálisan megfelelő díjmegállapítási módszer. (Az eljáró tanács természetesen nem az alkalmazandó közteherszabályok szempontjából értékeli a szerződést.) Egy olyan előadás esetében, amelyet esetleg rögzítenek, lejegyeznek, kifejezetten logikus így meghatározni a teljes díjat. Nyilvánvaló, hogy azon szolgáltatásnak, hogy a jogosult adja elő az előadást, külön értéke van, és az is anyagi elismerés tárgya, hogy az általa megtartott előadást jogszerűen felhasználhatóvá teszik.

Dr. Horváth Zoltán, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja